

Korte termijn

De financiële crisis, de voedselcrisis, de klimaatcrisis, de energiecrisis: allemaal voorbeelden van hoe het streven naar behoeftebevrediging op korte termijn duurzame resultaten op lange termijn dwarsboomt. In het onderwijs voltrekt zich ook een dergelijk proces. Het tekort aan docenten neemt steeds draconischere vormen aan. Rectoren van vo-scholen moeten vaak allerlei noodverbanden leggen om openstaande vacatures te vervullen. Eerstejaarsstudenten geven al les, klassen worden samengevoegd, onderwijsassistenten assisteren docenten niet maar nemen hun taak over, en er wordt druk geëxperimenteerd met arbeidsextensieve onderwijsvormen.

Deze situatie illustreert het spanningsveld waar het Nederlandse onderwijs in terecht is gekomen. Enerzijds zal men alles moeten doen om voldoende mensen te interesseren in een baan voor de klas. Anderzijds moet de kwaliteit van het onderwijs en de onderwijsgevenden gehandhaafd – of eigenlijk: verbeterd – worden. In de woorden van Rinnooy Kan: ‘We staan aan de vooravond van een dramatisch kwantitatief tekort aan kwalitatief goede leraren.’

Eind september presenteerde staatssecretaris Marja van Bijsterveldt de kwaliteitsagenda voor het opleiden van leraren *Krachtig Meesterschap*. Deze titel doet vermoeden dat het ministerie van Onderwijs eindelijk wil inzetten op zowel de kwalitatieve als de kwantitatieve aspecten van het leraarschap. Tijdens de presentatie van het rapport was de staatssecretaris zeer tevreden met zichzelf: ‘Ik kom vandaag met een nieuw hoofdstuk van ons aanvalsplan om de problemen op langere termijn op te lossen. En ik ben er trots op. Want we willen bij de top horen. Niet ter meerdere eer en glorie van onszelf of onze natie. Maar omdat de generaties na ons daar recht op hebben.’

Deze retoriek kan echter niet verhullen dat de kwaliteitsagenda niets meer is dan een zwakke poging om het lerarentekort op korte termijn terug te dringen. Of zoals Van Bijsterveldt zelf eufemistisch orakelt: ‘Met deze agenda heb ik gekozen voor de kracht van de beperking: een beperkt aantal doelen dat ik nog deze kabinetsperiode wil realiseren.’ Het plan rust op drie pijlers. Allereerst moet de kwaliteit van de lerarenopleidingen versterkt worden door het in- en uitstroombniveau beter te definiëren. Ten tweede wil de staatssecretaris meer academici voor de klas. En ten slotte zal het beroepsperspectief van zittende leraren aantrekkelijker gemaakt moeten worden.

Wie de kwaliteitsagenda echter beter bestudeert, kan het niet ontgaan dat er absoluut geen sprake is van een

langetermijnvisie. De staatssecretaris probeert met wat lapmiddelen het lerarentekort terug te dringen, maar doet dat weinig overtuigend. Terecht merkt ze overigens op dat er veel te weinig academici voor een baan in het onderwijs kiezen. In 2007 studeerden slechts 620 studenten af aan een universitaire lerarenopleiding op een totaal van 30.000 afgestudeerden in het wetenschappelijk onderwijs. In hetzelfde jaar studeerden 10.940 hbo-studenten af aan een lerarenopleiding op een totaal van 59.600 afgestudeerden in het hbo. Om hier verandering in te brengen kiest Van Bijsterveldt voor een vreemde constructie. Als een *deus ex machina* creëert ze de ‘nepacademicus’: met een educatieve minor in hun reguliere bachelorprogramma krijgen universitaire bachelors het recht om les te geven aan vmbo-tl en de eerste drie jaar van havo en vwo.

In plaats van het aantrekkelijk maken van het onderwijs voor echte academici komt er dus weer een leerroute bij die opleidt voor het docentschap. Tweeëneenhalf jaar academisch onderwijs en een halfjaar didactiek en onderwijskunde. Studenten zouden zo kennis kunnen maken met het vak leraar – in de hoop dat ze enthousiast verder gaan –, maar het kan ook een bijbaantje blijven tijdens het doen van hun master.

Deze uitgekledde tweedegraadsbevoegdheid is natuurlijk niet de redding van de academicus voor de klas. Het resulteert alleen in een verdere versnippering van de opleidingsmogelijkheden tot docent. De staatssecretaris had er beter aan gedaan om het achterhaalde systeem van de eerste- en tweedegraadsbevoegdheid en de eraan gekoppelde beloningssystematiek te reorganiseren, zoals ook de commissie-Rinnooy Kan voorstelde. Dit systeem is gestoeld op een werkelijkheid die al lang niet meer bestaat. Tegenwoordig kun je docent worden via een hbo-bacheloropleiding, een hbo-masteropleiding, een wo-master met een hbo-kopopleiding, een wo-master met een wo-lerarenopleiding en binnenkort dus ook met een wo-bachelor.

Zolang de weg naar het docentschap zo versnipperd is, zal het extreem moeilijk zijn om de kwaliteit te garanderen en te verbeteren. Bovendien werkt het contraproductief zolang opleiding niet gekoppeld is aan salaris. Waarom zou iemand die voor de klas wil staan, kiezen voor een universitaire eerstegraadsopleiding als dit resulteert in hetzelfde salaris als dat van een hbo-master?

Hoelang zou het duren voordat we aan het rijtje met crisissen ook de leraren crisis kunnen toevoegen? De kwaliteitsagenda *Krachtig Meesterschap* brengt een oplossing in ieder geval niet dichterbij. ■

Johan Graus, hoofdredacteur